

Fogadás bikára, halálra

A mélyaknai bánya sarkán üzemelő Arany Kapca kocsmát okkal nevezik a finnyásabb lakosok förtelmes, trágár és veszedelmes helynek, ahol csak füstmérgezést, pofonokat, és a felületesen mosott söröskorsóktól szájfájást kaphat az ember. Persze a törzsközönséget mindez nem zavarja; az a tíz-tizenkét asztalt számláló kőpadlós terem, melyet körbefognak a füsttől és párolgó sörtől áporodó falak és a viharvert söntés: játéktér és menedékhely a számukra, ahol sörözés és biliárdozás közben elintézhetik üzleti, baráti és vitás ügyeiket.

Az Arany Kapca korán reggel nyit, és éjnek évadján zár, mikor a sörtől sárga és hamutól szürke pecsétés, gyűrött köpenyű csaposnak az utolsó akadózó nyelvű és rogyadozó lábú vendégeket is sikerül kiebrudálnia a kínosan nyikorgó csapóajtón. Reggel mindjárt előzőnk a kocsmát az éjszakás műszakot maguk mögött tudó, álmosan duruzsoló bányászok, és fél óra múlva Göbecs, a csapos kéretlen segítőtje kénytelen összevadászni az üres korsókat a később érkezők kiszolgálásához. Aztán elköszönnek az éjszakások, s lassacskán, ráérős szeszélyességgel megjelennek a helybeli szomjazók — egy-egy sört markolva, szomszédi szóval mulatják az időt, míg délután két óra tájban ki nem szorítja őket a kerthelyiségbe a délelőtti műszakból kifüрдött, szénportól fekete pillájú, testes bányászok rohama. Ekkor kezdődik az Arany Kapca-i kocsmáélet legjava, melynek pusztá említésétől is éjszakába nyúló idegeskedések, fizetést váró virrasztások, veszekedések, és tompán puffanó ütlegek jutnak eszébe a legtöbb bányászfeleségnek és bányászgyereknek. A csapos meglegyinti a mosószeres vízben a begyűjtött korsókat, s máris buggyantja beléjük a sört, s löki a söntéspult vaslemezen a sor elején. tülekedőknek. Mintha a féktelen használattól ütötté-kopottá vált kocsmabútorok is életre kelnének: a csapóajtó ütemes nyikorgással ereszti be a vendégeket, a biliárdasztalon kopognak a golyók, és a széklábak fülsértően csikorognak az eltaposott cigarettáktól és köpédfoltoktól mocskos kövezeten. A füst súlyos, ősz végi ködként gomolyogja körbe a korsók fölött vitázókat. A zsongás minden elfogyasztott sörrel erősödik és haragosodik, s oly fenyegetőnek tűnik az idegen betoppanóknak, hogy pár lépés után már azt lesik, honnan zuhog a nyakukba az első ütés.

A hajlott hátú, nagy orrú Göbecs visszahúzódik a pult mögött söröshordókból kialakított, homályos odvába, és rágyújt. Középkorú legényember, még innen azon a koron, hogy az öregedés megmételjezn gondolatait, de túl azon, hogy bármiféle ábrándokat melengessen családról, feleségről és gyerekekről. Anyja háztartásában él: otthon engedelmes lányaként, házon kívül züllött, kocsmázó fiaként. Még vállalkozó kedvű fiatalemberként több állással is kísérletezett városszerte: követ tört, utcát söpört, és árkot ásott. Munkájának mindenütt megfelelt, nem úgy munkatársai és ritkán szerzett barátai elvárásainak; rendre becsapták vagy megsértették; ilyenkor ököltre ment, és sohasem visszakozott: döntései végérvényesek voltak. Utolsó munkahelyéről régen kilépett, azóta, hogy némi pénzhez jusson, gombáért kerüli az erdőket párás hajnalokon, és gyűjti a megüresedett korsókat az Arany Kapcában, ahol a csapos sörrel, a bányászok cigarettával kínálják, s délután, ha valamelyik biliárdozónak nem akad játéktársa, őt hívja, mert Göbecs minden vendégnél jobban ismeri a zöld posztó alattomos kitüremkedéseit; jobban, mint lelke útvesztőt.

A fogadás napján is zord észrevétlenséggel szívta a cigarettákat, ki sem lehetett volna találni, hogy merre néz a szemére hulló zsíros haja alól; hanem

mikor Barkó estefelé belépett az ajtón, és horpatag arcából hamisan villanó vigyorával a pulthoz furakodott, Göbecs kihúzta nadrágzsebéből a kezét, ki-söpörte szeméből a haját, s mintha parancsnak engedelmeskedne, elindult az üres korsókért. A söröző sokaság hangárja duhaj dáridót, diadalt és lármát jósolt, koccantak a teli és csörrentek az üres korsók; még, még hozz, pajtás!, rikoltoztak, mintha minden azon a sárga se sörön, se vízen múlna, melyet a csapos ellenőrizhetetlen gyorsasággal és körmönfonsággal a poharukba tölt.

— Mész innét! — taszított Göbecs Barkón legalább annyira készakarva, mint véletlenül, s ekképp is nézett az öregre; behúzott nyakkal, de szemre-hányóan.

Barkó szóra se méltatta, hanem azzal a szemtelen nemtörődőmséggel, mellyel évek óta képes volt ugyanabban a fia által levetett, kitérdelt nadrágban, és abban a könyökén és vállán feszülő, hóna alatt kifeszlett, esőtől ráncos, pattogó parázstól lyukas zakóban járni, rálöttyintette Göbecsre a korsója alján összefutott habot, aztán, mintha mi sem történt volna, a biliárdasztalhoz verekedte magát, ahol addig izgult és hóbörgött, míg a bányászok maguk közé nem engedték. Ekkor elégedetten ivott a markába nyomott sörből, nyalta a száját, és hízelgett, kerülgette az asztalt jámboran sziszegve, megjegyzést tett a golyókra, kiköpött, és megint ivott, majd megmarkolta a dákót, s mikor már mindenki elcsöndesedett, és őt nézte, az asztal szélére helyezte a mindaddig a szájsarkában füstölgő cigarettát, aztán hosszadalmas, idegesítő taktikázás után üresbe lökte a golyót.

— Pojácsa! — röhögtek a bányászok, s újra gerjedt az asztal körül a bódító zsongás.

Barkó nem lázadt, nem zsörtölődött. Megtett mindent, hogy közelebb férközzön az emberi, s főleg az asszonyi szívekhez; hazudott és bókolt, ígért és hetvenkedett: de a zömében ferde utak csak arra voltak elegendők, hogy elhitesse magával mindazt, amit házsártossá vált feleségével sohasem tudott. Reménykeltő változást, életében először, korai nyugdíjazása hozott. Ekkor szerény tanyát vett a közeli domboldalon, melyet a tölgyerdőtől elhódított, kökénytől, repkénytől és szedertől megtisztított sávval még szemrevalóbbá tett. Húst evett a hódítók étvágyával, s a száraz sajtot, melyre protézise miatt szokott, a kutyának vetette. Reggeltől késő délutánig kaszált, gereblyézett és boglyázott, s az oldalát paskolva mutogatta fiatal tenyészbikáját a szomszédoknak, de még a feleségét is megtréfálta vele: „Nehogy egyszer rajtakapjalak a Bandival!” Ám becsülete a trágás csizmától és az ecetesre izzadt öltönytől fikarcnyit sem nőtt se az Arany Kapcában, se másutt.

— Kedveskéim! — kerülgette a fészekaljnyi golyót.

Göbecs a szusszanásnyi csöndben kiszívta csikkjét, a kőre taposta, sörfoltos nadrágjával az asztal mögé lépett, s csak akkor szólalt meg foghegyéről, mikor Barkó ellendítette a dákót:

— Mellé!

Csőnd következett, s a golyó tompa koppanása.

— Lökj jobbat, púpos! — egyenesedett föl Barkó.

— Ennél? — kapott Göbecs a dákóért, ám Barkó elrántotta előle, s a lendülettel összeakaszkodva meredtek egymásra egy kurta pillanatig, aztán Göbecs a nyomorékok kétségbeesett elszántságával eltaszította az öreget. — Csukott szemmel, vén pojácsa!

— Csukott szemmel! — hökkent meg Barkó.

— Lehetetlen!

— Cukott szemmel! — nyomultak közelebb a borostás bányászok.

— Cukott szemmel — ismételte Göbecs.

Megkaparintotta a dákót, a feszült figyelem bűvkörében megvárta, míg a csapos befejezi a csörömpölést a poharakkal, majd hunyt szemmel a szagról és tapintásról egyaránt ismert, boholytól boholyig kitapasztalt asztal fölé hajolt, és hidegvérű fölényel megjátszotta a golyót.

— Figyeltétek?

— Cukott szemmel! — zúgott a kocsmá.

Göbecs a hátát veregető tenyerek záporában a zugába indult.

— Ki látta? — ugrott utána Barkó harag hajlította derékával, féltékenyen és gyanakodva. — Nyitva volt a szemed, púpos! Nyitva!

— Meglövöm még egyszer! — fordult meg Göbecs, s most másodsorra feszült egymásnak a görnyedt, nagy orrú férfi és a toprongyos öreg.

— Nem tudod! — toporzékolt Barkó. — Púpos!

Göbecs vérbe borult arcát, mint a húsba nyeső kés, hideg mosoly feszítette szét:

— Fogadjunk!

— Fogadjatok! — kaptak az ötleten a csetepatétől följajzott bányászok.

Barkó magára hagyatottan szétnézett a kocsmalámpa füstös fénystráiban:

— Mibe?

— A bikádba, Barkó! — kiáltotta a pultot törlő csapos.

— Azt nem!

Am alighogy kicsúszott száján a rémült tagadás, máris rohantak rá mindenünnen, és rángatták, győzködték sörtől fütötten, a nem várt szórakozás reményében.

— Hagyjátok azt a nyamvadék bikát! — gyújtott rá Göbecs.

— Nyamvadék? — nézett rá hitetlenkedve Barkó, s horpatag arcát kifesztette a gyűlölet. — Az a bika öt mázsát nyom!

— Öt mázsát? — pöckölte el Göbecs a gyufát. — Előbb hiszem, hogy csipog!

Barkó arca nedvesedett, fénylett, mint a sózott hús.

— Öt mázsát! — üvöltötte a bányászok könnyörtelen röhejében. — Fogadjunk!

Göbecs látta már a bikát gombázásból jövet, s indulatosan rávágta:

— Állom!

— De mivel? — lelkesedtek a bányászok, és sört dugtak a kezébe.

— Az életével! — csattogtatta a protézisét Barkó. — Semmi sincs, púpos, csak az életed!

Göbecs erőt vett magán, nehogy menten az öregre vesse magát. Barkó ezt végső beleegyezésnek vélte, s dobogó csizmával már lódult is előre, s özőnlött utána az a féltucatnyi bányász, akik a fogadáskor a közelében álltak. A sápadt utcai lámpák, mint vízben ázó szappanok, málladoztak a nyirkos estében.

— Visszük őket a vágóhídra! — fenyegetőzött Barkó. — Visszük mindketőt, és valamelyik ott marad, de nem a Bandi!

Göbecs kiitta sörét, és a megüresedett korsót a fűbe hajította. Barkó befordult az első mellékutcába, belódította Orkánék kapuját, és zörgetett a ház keményfa ajtaján.

— Mi ez? — fordult Orkán a dupla deszkaágyon a feleségéhez, majd az erősödő dörömböléstől nyugtalankodva, kimászott a paplan alól, és alsónadrágban ablakot nyitott. — Mi az isten haragja kell, Barkó?!

- Fuvar lesz!
- Rézszeg vagy, de csak haza bírsz menni?!
- Fuvar lesz! — erősködött Barkó, a rárontó kutyát rugdosva.
- Ma már nem fuvarozok!
- Visszük a Bandit meg a Göbecset a vágóhídra! Fogadás!
- Öltözök! — mondta Orkán a gúnyját kapkodva, az asszonynak. —

Sürgős!

Sapkáját még a szájában szorította, mikor gombolatlan ingben kifordult az utcára az alacsony platós teherautóval: a fényező végigkaszálta a részeg társaságot. Rátaposott a fékre, fejére csapta a sapkát, kilendítette Barkónak az ajtót, s míg az öreg fölkapaszkodott az ülésre, és a bányászok Göbecssel megrohamozták a platót, bekötötte a cipőjét. A fürge kis teherautó rákapaszkodott a macskaköves útra. Zavartalan volt a megfeketedett völgy csöndje, csak az aknatornyok felől hallatszott a szénszállítás zaja.

— Itt! Erre! — ugrott le Barkó a tanya előtt.

Kitárta a szárnyas kaput, elijesztette a csaholó kutyát, s hátrálva csologatta a buckás földúton a rikoltozó bányászokat és a hangja vesztett Göbecset fuvarozó Orkánt. Átesett egy vödron, behuppant a fűbe, szentségelt, aztán föltápászkodott, és kinyitotta az istállót. A szénaszagú melegben a bika nyugtalanul oldalazott a bevágó fényben.

— Nyugi, Bandi! Nyugi! — veregette meg az oldalát Barkó. — Olts lámpát, Orkán!

A kámzsaként rázuhanó sötétben rövid tapogatózás után láncokat csörgetve elővezette a bikát. A fűvön nyüzsgő árnyalakok azonnal körbefogták, és egymást biztatva föltaszigálták a lecsapható platódeszkán a bögve ellenkező állatot, majd megláncolták.

— A nejem nehezebb! — tréfálkozott egyikük.

— És vadabb! — nevetett más is.

Barkó fölmászott az ülésre, és a vigyorgó Orkánra ripakodott:

— Indíts!

A kaput tárva-nyitva hagyva robogtak a vágóhíd felé. A teherautó előtt szétnyíltak a bokrok, s ablaküvegek csillantak meg a sötétben. Barkó rágyújtott, hunyorgott a szemből elzúgó autók reflektorfényétől, megvakarta kobakját, aztán a visszapillantó tükörből ügyelte a bányászok közé szorult, megrémült Bandit. Emelte sáros kezét, és szívta hosszan parázsló cigarettáját.

— Ez lesz az! — mondta Orkán a mézárszékhez kanyarodva.

Járva hagyta a motort, leugrott, és a mindenhol mindenkit egyformán jól ismerők magabiztos pimaszságával kitárta a vaskaput.

— Mérlegre tesszük a Barkó bikáját! — vetette oda a bódéjából álmosan kiszédelő portásnak.

Kikerülte az utána koslató Barkót, visszaült a kormányhoz, s begördült a mázsázóhoz.

— Majd én! Orkán! — futott utána Barkó.

De a bányászok már leugráltak a platóról, és nem törődve az elképedt portással, Barkó rimánkodása ellenére a mázsára toloncolták a bikát.

— Négy mázsa negyven! — rikoltotta Orkán. — Adhatod neki a búcsúcsókot, Barkó!

Mint aki csak a hanyatt esés pillanatában eszmél rá, hogy mindaddig háromlábú széken hintázott, Barkó alig látott és alig hallott, egyedül a bikát, féltve őrzött bikáját ügyelte. — Bandi! Bandikám!

Az állat nyakán idegesen rángatóztak az izomkötegek, ahogy gazdája felé lendítette habos pofájú, széles fejét.

— Takarodj a bikámtól! — förmedt rá Göbecs a bányászok gyönyörűségére.

— Barkó, fuccs a Bandínak!

— Akár itt is maradhat!

— Megveszem! — kapta elő a pénztárcáját az öreg, és a hirtelen ötlettől újjáéledve, remegve bontogatta a pirosan és lilán hullámzó papírköteget. — Megveszem!

— Nem eladó! — legyintette le Göbecs, és zsiros haját tapogatva a portáshoz lépett. — Itt hagyhatom holnapig?

— Kössétek meg! — mondta a portás. — És holnap lássalak benneteket, Orkán!

Nem kapott választ, mert a duhaj társaság a további tivornya reményében elfoglalta a platót, Orkán pedig betessékelte Barkót a helyére. A teherautó ráfordult az útra, és fékezés nélkül robogott az Arany Kapcáig, ahol eléjük tödult a söröző sokaság, s egymást túlúvöltve faggatóztak, majd összekeveredve az érkezőkkel, a megdicsőült Göbecsrel és a hőzöngő Orkánnal az élen visszahömpölyögtek a kocsmába.

Barkó behorpadt arccal az úton; szeme homloka árnyékában, mint két összetört madártojás: nem gondolkodott. Lába rávitte a macskaköves útra, s ment, maga se tudta, merre. Letért a macskaköves útról, és eltűnt a dombhajlatban, akár a lehanyatló téli napkorong, mely pályája legmagasabb pontján is alacsonyan járt ahhoz, hogy bárkit is testestül-lelkestül fölmelegítsen. A tanyán nyitva találta a kaput, a kutya behúzott farokkal menekült előre. Az istállóban hidegen zizegett a széna az éji szélben. A bika... csak az üres kötél lógott a helyén.

Az elhatározás még el sem jutott a tudatáig, Barkó máris érezte megmásíthatatlanságát, s másra már nem is bírt figyelni, csak megtévedt, zaklatott kezére, hogy mielőbb hurkot csomózzon magának a kötél szabadon maradt végére.

SCHÖNER MIHÁLY RAJZA